

DUMITRU DĂMĂCEANU

DIN ZILELE LUI AUGUST 1944

*Amintiri
Fapte
Considerații*



CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

DUMITRU DĂMĂCEANU

DIN ZILELE LUI AUGUST 1944

*Amintiri
Fapte
Considerații*

Cuvânt-înainte de Gabriela Romana DĂMĂCEANU

Ediție îngrijită de
Mihai BURCEA și Tudor VIȘAN-MIU

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

—2025—

O consfătuire istorică

[...] În seara acelei zile de 13 iunie, am plecat liniștit de acasă, îmbrăcat civil, calculându-mi în așa fel timpul încât la ora 21.30 să ajung în strada Clemenceau, colț cu strada Episcopiei, de lângă Ate-neul român, așa cum mă înțelesesem cu ing. Ceaușu. Exact când am ajuns la locul stabilit – aș spune cu exactitate de secundă –, lângă trotuar s-a oprit o mașină mică, apărută ca din pământ. Lângă șofer se afla ing. Ceaușu. De data aceasta mi s-a părut mult mai rece, mai distant. În realitate, era preocupat. Mi-a spus doar un singur cuvânt: „Urcați!” Toată scena n-a durat decât câteva clipe. Apoi mașina¹ a demarat brusc.

Când am auzit rostindu-se cuvântul „urcați”, pronunțat pe un ton destul de imperativ, nu mi-a cam convenit. Nu eram obișnuit

¹ Am rămas oarecum surprins când am văzut că mașina cu care a venit ing. Ceaușu era, în realitate, un taxi, înscris pe piață ca multe alte autovehicule de acest fel. Așa cum mi-a povestit ceva mai târziu ing. Ceaușu, șoferul ei era un anume Gheorghe Călin, având numele conspirativ de „Matei”, om de încredere al PCR. Pentru a fi scutit de rechiziții, taxiul respectiv avea întotdeauna un aspect exterior neîngrijit și se defecta ca „la comandă”. Când șoferul știa că are de îndeplinit o anumită sarcină, aștepta în stație, trebăluind ceva la mașină: monta sau demonta un cauciuc, repara ceva la motor, înlocuia sau curăța o bujie etc. Dacă în acest timp îl solicita cineva pentru vreo sursă, șoferul, cu o voce supărată peste măsură, răspundea invariabil: „nu pot, cucoane; nu vedeți că mașina e defectă?” Dacă își făcea însă apariția ing. Ceaușu, taxiul „se repara” ca prin farmec. „Gata, domnule!”, îi răspundea scurt Matei, după care pornea imediat în cursă (n.a.).

cu asemenea „tonuri”, venite din partea „oricui”, în special în funcția în care mă aflam în acea vreme! Ulterior, însă, mi-am dat seama că, în împrejurări cu totul deosebite, ca aceea în care ne aflam, nu se putea proceda altfel.

Nu știam precis în ce loc vom merge. Ing. Ceașu nu-mi adresa niciun cuvânt. A schimbat doar câteva vorbe, pe șoptite, cu șoferul, cuvinte pe care eu, așezat pe canapeaua din spate, nu le-am auzit. Ne-am îndreptat spre Piața Palatului cu toată viteza, apoi am luat-o în jos, pe Calea Victoriei. Ing. Ceașu, destul de preocupat, se uita din când în când îndărăt, prin geamul din spatele mașinii. În timpul când își întorcea capul, își rezema brațul stâng pe speteaza scaunului pe care ședea. Mâna dreaptă rămânea însă tot timpul nemișcată. În ea avea un pistol încărcat, gata să facă uz de el, dacă situația ar fi impus-o.

Pe un drum destul de ocolit și întortocheat, am ajuns în cele din urmă în Calea Moșilor, cam în dreptul bisericii Olari. Aici am coborât. Am luat-o pe jos pe Calea Moșilor, în pas grăbit, fără să schimbăm vreo vorbă. Ne-am îndreptat spre Bulevardul Regele Carol I, pe trotuarul din dreapta. Nici acum nu știam unde ne vom opri. Ing. Ceașu încă nu-mi spusese nimic. „Rătăcind” pe aceste străzi, m-a cuprins la un moment dat – de ce să nu mărturisesc – o stare de oarecare tensiune nervoasă. Am ajuns curând în dreptul casei cu numărul 103, pe Calea Moșilor. Ing. Ceașu a bătut de câteva ori, într-un anumit fel, în unul din geamurile care dădeau direct în stradă; era un semn convențional.

Fără a aștepta vreun răspuns, am intrat imediat pe o poartă ce dădea într-o curte prelungă. Cel cu care mergeam n-a scos nici acum nicio vorbă. După ce am făcut câțiva pași în curte, am urcat niște scări, pe stânga, după care am pătruns în casă printr-o ușă deasupra căreia se afla o copertină de sticlă. Am intrat într-o mică săliță. Aici, pe podea, se afla un pistol-automat, în poziție de tragere, având gura țevii îndreptată spre intrare... adică spre noi,

care păseam pragul. După ce am pătruns într-un hol, am intrat într-o cameră din stânga, printr-o arcadă în perete, mult mai lată decât aceea a unei uși obișnuite. Aici ne-am oprit. În prelungirea acestei încăperi, paralel cu holul, se afla o altă cameră, despărțită printr-un glasvand, care a rămas închis tot timpul când ne-am aflat înăuntru. Camera respectivă era luminată. Prin geamul mat al glasvandului am putut observa umbre care se mișcau tot timpul dintr-o parte în alta. Erau oamenii PCR, însărcinați cu asigurarea pazei.

În încăperea în care am intrat nu mai era deocamdată nimeni... în afară de câteva pistoale. În orice caz, înăuntru nimic nu era de natură să constituie o ambianță prea îmbietoare la liniște! La ele s-au mai adăugat, firește, și drumul atât de misterios pe care îl făcuserăm până aici, apoi vorbitul în șoaptă, semnalul de la geam, măsurile de pază. Ca să fiu sincer, toate acestea nu au fost de parte de a-mi produce o anumită stare de preocupare, așa cum se întâmplă când faci un lucru pe ascuns. Era pentru prima oară când luam parte la o consfătuire cu adevărat conspirativă. De-abia acum mi-am dat seama ce însemna, în fapt, o asemenea întâlnire. Câtă deosebire între acestea și cele la care participaserăm noi, „cei patru”, sau chiar cele organizate la palat?!

După câteva clipe, au sosit și ceilalți participanți: Lucrețiu Pătrășcanu, gen. Constantin Sănătescu, Gr. Niculescu-Buzești, gen. Gheorghe Mihail, Mocioni-Stârcea și Mircea Ioanițiu. Ultimii veniți au fost gen. Mihail și Mocioni-Stârcea. Toți fuseseră aduși cu mașina de către Gheorghe Ionescu-Bălăceanu, unul dintre salariații administrativi ai Palatului.

După ce ne-am adunat toți opt, am trecut într-o altă cameră, aflată în dreapta holului. Am luat loc la o masă dreptunghiulară, așezându-ne câte doi pe fiecare latură, în această ordine: gen. Mihail și gen. Sănătescu pe una dintre laturile mari, Mocioni-Stârcea și Niculescu-Buzești la unul dintre capete, Pătrășcanu și ing.

Ceaușu pe cealaltă latură mare, iar eu și Ioanițiu la celălalt capăt al mesei.

Consfătuirea a început cam în jurul orei 22. Înainte de a începe discuțiile, Lucrețiu Pătrășcanu, figură ce acum ne era cunoscută, l-a prezentat pe ing. Ceaușu ca reprezentant al PCR¹.

A luat mai întâi cuvântul gen. Sănătescu. El a expus modul cum vede Palatul organizarea acțiunii de înlăturare a lui Antonescu. În fond, el nu a făcut altceva decât să se refere la acea formulă elaborată de cercurile de la Palat, în care sunt convins că nu credea², dar cu care erau de acord majoritatea celor prezenți. Era formula cunoscută sub numele de „variantea Gigurtu”³, [...] care consta, într-o primă fază, în înlocuirea, cu avizul lui Hitler, a lui Ion Antonescu cu ing. Ion Gigurtu, a lui Mihai (Ică) Antonescu⁴ de la Ministerul de Externe cu Gr. Niculescu-Buzești, a gen. Pantazi de la Ministerul de Război cu gen. Constantin Sănătescu, în fruntea MStM urmând a fi promovat gen. Gheorghe Mihail. Urma să se explice guvernului nazist de la Berlin că schimbarea devenise necesară datorită compromiterii guvernului prezidat de mareșalul Antonescu, devenit nepopular și că, în vederea „mobilizării tuturor

¹ Până în această noapte, ing. Ceaușu – pentru motive de conspirativitate – nu luase nicio legătură cu cei de la palat și deci nu cunoștea pe generalii Sănătescu și Mihail, pe Mocioni-Stârcea, Mircea Ioanițiu și Niculescu-Buzești (n.a.).

² Am credința că cei de la Palat au considerat în mod deliberat ca gen. Sănătescu să fie cel care să expună cele de mai jos – deși neconvins de ceea ce urma să spună – pentru a da, prin prestanța și funcția sa, mai multă greutate cuvintelor decât ar fi dat-o, de exemplu, Mocioni-Stârcea sau altcineva (n.a.).

³ Despre existența „variantei Gigurtu” am luat cunoștință, pentru prima oară, în cursul acestei nopți (n.a.).

⁴ Mihai Antonescu (1904–1946), viceprim-ministru și ministru al Afacerilor Străine în guvernul Antonescu (din 1941), arestat la 23 august (n.ed.).

forțelor pentru continuarea războiului”, era nevoie de un guvern de „prestigiu și autoritate”.

În cea de-a doua fază, deținând portofoliile principale, noua echipă guvernamentală trebuia să studieze posibilitatea ieșirii României din război, mergând la nevoie până la întrebuițarea forțelor armate. Se preconiza că, în această situație, Gigurtu nu va fi de acord cu soluția scoaterii României din război, pentru că îl va supăra pe Hitler. Atunci, sub presiunea celorlalți miniștri, președintele guvernului trebuia să-și dea demisia. În locul vechiului cabinet ar fi venit, după formula Gigurtu, o altă echipă, care ar fi fost în măsură să ducă lucrurile până la capăt, în direcția scoaterii țării din război, a ruperii alianței cu Germania și a întoarcerii armelor împotriva nemților. [...]

Planul reflecta o concepție „legalistă”, de târăgănare, care pe deasupra avea un caracter nerealist și aventurist. Nu era greu să descifrezi aici amprenta unor politicieni ca Maniu, Brătianu și a altora care urmăreau să evite o acțiune sprijinită pe forța maselor populare, pe o largă coaliție politică. [...]

Cu acest punct de vedere se declaraseră de acord, anterior, majoritatea participanților la consfătuire¹, ceea ce îl determinase pe Lucrețiu Pătrășcanu, care a respins în cele din urmă ideea guvernului Gigurtu, să aprecieze la un moment dat că cercurile de la Palat ar putea să nu accepte colaborarea cu PCR decât pe acea variantă.²

¹ Aș vrea să arăt că, în cadrul unei noi consfătuiri care a avut loc la palat în noaptea de 18 spre 19 iunie 1944, la care au luat parte – după câte rețin – gen. Sănătescu, col. Rusescu, ing. Ceaușu, Pătrășcanu, eu și Niculescu-Buzești, acesta din urmă ne-a spus, mie și lui Rusescu, în mod deschis, că el, Buzești, nu a fost pentru planul Gigurtu și că Stârcea, care a emis acea formulă, a avut și sprijinul gen. Mihail (n.a.).

² După câte am aflat ulterior, conducerea operativă din ilegalitate a activității PCR a trebuit să ducă o muncă intensă de lămurire cu Pătrășcanu,

A luat apoi cuvântul ing. Ceaușu. Cu un calm care dădea siguranță, în cuvinte simple, dar hotărâte, a făcut o expunere clară, amănunțită, temeinic argumentată, arătând că planul propus de Palat nu poate fi acceptat. El a caracterizat propunerea drept absurdă, nerealistă, imposibil de realizat. A subliniat apoi pe scurt de ce o socotește și aventuristă. Ar fi o utopie să se creadă că Hitler ar accepta să-l înlocuiască pe Antonescu – om care-și făcuse în suficientă măsură dovada atașamentului față de Germania – cu un altul, care nu oferise încă dovezi prea mari de loialitate față de Berlin. A mai arătat și faptul că Gigurtu este compromis în rândurile maselor din România, în legătură cu acceptarea dictatului fascist de la Viena, din 30 august 1940. Pe cel vizat să fie pus în fruntea guvernului, Berlinul l-ar fi caracterizat drept un om incontestabil mai puțin competent decât Antonescu.

Ing. Ceaușu a vorbit în continuare despre lipsa de popularitate a războiului, despre înfrângerile suferite de trupele germane fasciste pe front, între care a amintit și Bătălia de la Stalingrad, încheiată cu victoria epocală a armatei sovietice. De asemenea, dânsul a ridicat în discuție și problema incidentelor dintre trupele române de pe front și cele germane. De asemenea, a vorbit despre situația deosebit de critică din țară, precum și despre consecințele continuării războiului. Printre altele, i-a avertizat pe cei prezenți în legătură cu distrugerile la care ar fi supusă țara în cazul desfășurării acțiunilor militare pe teritoriul românesc. În această privință este bine să se rețină că, din martie 1944, trupele sovietice ajunseseră la frontiera de stat dintre URSS și România, iar până la mijlocul lui aprilie, eliberaseră câteva județe din partea de nord-est a țării.¹

cu câteva zile înainte, pentru a-l convinge pe acesta de absurditatea planului Gigurtu (n.a.).

¹ La 2 aprilie 1944, guvernul sovietic dăduse o declarație în care se preciza că „intrarea trupelor sovietice pe teritoriul României este dictată exclusiv de necesitățile de război și de faptul că trupele inamice continuau

„Acțiunea nu trebuie concepută ca o lovitură de stat, ca un «puci» de operetă”, a continuat ing. Ceașu, „ci ca o acțiune largă, care să cuprindă masele populare, armata de pe front și din interior, toate forțele patriotice. Noi nu vrem aventură, ci dorim să înfăptuim un act conștient, bine pregătit, cu sorți de izbândă. Clica trădătoare trebuie lovită în plin. Ieșirea țării din război trebuie făcută cu arma în mână, situația în care ne găsim ne cere să trecem neapărat, fără șovăială, la lupta împotriva nemților. Pentru aceasta nu există decât o singură posibilitate: organizarea unei acțiuni care să cuprindă mase largi populare și armata. Numai în această situație aliații ne vor acorda atenție, vor sta la masa tratativelor pentru a discuta cu noi încheierea armistițiului”.

Ing. Ceașu a încheiat prima parte a expunerii sale repetând aprecierea că „planul Gigurtu” este absurd, aventurist, fără sorți de izbândă, imposibil de a fi luat în seamă. Când a rostit aceste cuvinte, cu atâta convingere și fermitate, celor prezenți li se citeau pe față încordarea și impresia produsă. Nu pot să uit din această ultimă parte a expunerii sale o anumită scenă, care nu este exclusă să fi sporit emoția unora dintre cei prezenți. Tot căutând să argumenteze netemeinicia formulei Gigurtu, ing. Ceașu a dat, la un moment dat, atât de puternic și de neașteptat cu pumnul în masă, încât am tresărit cu toții. Pentru o clipă, calmul său de la începutul expunerii se pierduse pe drum!

În opoziție cu orientarea regelui și a anturajului său, care preconizau ca acțiunea de răsturnare a guvernului fascist să se reducă la o lovitură de palat, înfăptuită de un grup restrâns de forțe și de persoane, PCR a avansat în cursul consfăturii un plan concret,

rezistență”. La 12 aprilie 1944, guvernul sovietic a propus guvernului antonescian condiții de armistițiu, pe care acesta le-a respins. Ba, mai mult, căpeteniile antonesciene au luat măsuri pentru întărirea dispozitivului existent al frontului, pentru pregătirea unor noi alinamente de rezistență, pentru mobilizarea de noi forțe (n.a.).

realist, bine fundamentat, pe care ing. Ceaușu l-a prezentat în continuare. În principal, planul PCR prevedea răsturnarea prin forță a dictaturii militare fasciste, scoaterea țării din războiul hitlerist și întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste. El preconiza declanșarea unei insurecții armate de către masele populare și armată pe întregul teritoriu al țării – atât pe front, cât și în interior.

După ce a subliniat că partidul comunist pune mare preț pe crearea unei unități de acțiune, pe crearea unui front larg de forțe, reprezentantul PCR a arătat că tot ceea ce se proiecta era un act conștient, pregătit și organizat în interesul fundamental al poporului român. Pentru reușita acțiunii noastre, a spus el, se impune să ridicăm la luptă masele, armata, pe toți patrioții în măsură să-și aducă o contribuție pentru scoaterea țării din situația catastrofală existentă atunci.

Toți cei de față ascultau cu atenție și cu vădită încordare cele expuse de reprezentantul PCR. Odată cu ultimele cuvinte ale expunerii ing. Ceaușu, o tăcere adâncă a pus stăpânire peste cei prezenți. Se părea că cei mai mulți dintre noi eram puși pentru prima oară în fața adevăratelor proporții, nebănuite până atunci, atât a situației existente, cât și a evenimentelor viitoare. Dacă până atunci cunoscusem ceva din toate câte se pregăteau, le cunoscusem numai la suprafață; în profunzime, însă, așa cum rezulta din expunerea făcută, niciodată.

Am luat cuvântul. Rețin aproape textual că am început cu aceste cuvinte:

— Domnul general – m-am adresat, așa cum se cuvenea, gen. Sănătescu, cel mai mare în grad dintre noi –, vă rog să mă scuzați că nu pot să fiu de acord cu punctul dumneavoastră de vedere referitor la „planul Gigurtu”.

Am arătat în continuare că planul ce ne-a fost prezentat din partea palatului îl socotesc și eu nerealist și aventurist:

— Îl consider așa pentru că ar fi greu să ne închipuim că Hitler va fi de acord să-l schimbe pe Antonescu cu Gigurtu. Nu trebuie să uităm că Antonescu deja a dat dovadă de credință față de Hitler și, ca urmare, este apreciat la Berlin. Cine dintre noi își închipuie că Hitler ar pune vreodată în balanță valoarea celor doi, sub toate aspectele, pentru naziști? În cazul când s-ar forma un guvern Gigurtu, nu știm cine îl va sprijini, ce vor face armata și poporul român. Dacă nu știm toate acestea, nu este bine să ne băgăm sin-guri într-o aventură. Consider planul nerealist din capul locului.

În concluzie, am repetat că sunt împotriva formulei Gigurtu.

— Cel de-al doilea plan, prezentat de dl inginer Ceaușu – am continuat eu după o scurtă pauză de respirație –, mi se pare mult mai bun. Este concret, urmărește țeluri precise, directe. Este prevăzut și cu ce forțe se poate atinge scopul propus: cu întreaga armată din interior și de pe front, cu atragerea la luptă a întregului popor. Tocmai din acest punct de vedere planul mi se pare realist.

În cele spuse de mine am reluat multe din ideile expuse de ing. Ceaușu. Nu știu dacă am mai adăugat ceva. Știu însă că am repetat:

— În concluzie, sunt împotriva primului plan; sunt pentru cel de-al doilea.

După ce am încheiat ce aveam de spus, a mai încercat să spună ceva gen. Mihail. S-a arătat reținut, lipsit de încredere în planul expus de ing. Ceaușu. Unul dintre argumentele sale era că o parte dintre ofițeri ar putea să rămână credincioși alianței cu Germania. S-ar părea că gen. Mihail sau nu cunoștea prea bine realitatea, starea de spirit din armată – ceea ce nu cred –, sau dorea să rămână credincios punctelor de vedere emane de cercurile de la Palat, la care nu numai că aderase de la început, dar, după câte se pare, chiar contribuisese la elaborarea lor. Ori, poate – și rog să fiu scuzat dacă greșesc cu ceva –, nu dorea colaborarea directă cu PCR, ci mai degrabă ar fi vrut colaborarea numai cu regele, cu Maniu, cu Gigurtu sau cu alții, în afara PCR.

Până la urmă, cu toate argumentele pro și contra, toți cei prezenți s-au declarat de acord cu planul propus de PCR, formulând însă unele rezerve. După ce a apreciat că planul expus de reprezentantul PCR este mai realist și că prezintă mai multe șanse de reușită decât „planul Gigurtu”, gen. Sănătescu a spus că ar dori ca ideea să fie adusă mai întâi la cunoștința regelui; reprezentantul PCR a precizat imediat că aceasta s-a aflat deja în vederea partidului. Mocioni-Stârcea a spus și el că, în general, este de acord, dar „să vedem ce va spune regele”. Niculescu-Buzești a precizat cam același lucru, adăugând în plus: „Dar să vedem ce vor spune și alții.” Ioanițiu s-a situat pe poziția gen. Sănătescu și a lui Stârcea.

Când gen. Mihail și-a expus ultimele obiecții, ceasul trecuse de ora 1 noaptea. Consfătuirea începuse în jurul orei 22 și de abia acum, după trei ceasuri de dezbateri, se încheia prima problemă pusă în discuție. Aici au ieșit în evidență, încă de la bun început, seriozitatea, simțul de răspundere și temeinicia cu care PCR analizase posibilitatea răsturnării regimului antonescian. Acțiunea nu era văzută ca o lovitură simplă de palat, ci ca o mișcare amplă. Arestarea lui Antonescu, proclamarea ieșirii României din războiul hitlerist și alăturarea ei la coaliția antifascistă erau socotite ca începutul unei acțiuni care trebuia să continue cu forțe mereu sporite, angajarea întregii armate, a întregului popor, la lupta pentru zdrobirea și alungarea hitleriștilor din România. Totodată, după concepția PCR, țara urma să contribuie la efortul coaliției antihitleriste, pentru înfrângerea definitivă a Germaniei naziste.

Acest mod de abordare a problemei de către PCR depășea de departe vederile noastre inițiale. Chiar și până în seara acestei consfătuiri noi vedeam întreaga acțiune într-un mod mult mai simplist. Așa, de exemplu, nu izbutiserăm să înțelegem ce va urma în mod concret după arestarea lui Antonescu. Planul propus de PCR prezenta lucrurile într-o concepție clară, într-o înlănțuire logică, de perspectivă.

În cariera mea, ca militar, participasem de multe ori la discutarea unor planuri de operații. Momentele grele din cadrul debaterilor noastre interveneau când trebuia să înțelegem acțiunea în întregul ei. Și, pentru a o înțelege, discutam prima fază, apoi a doua și așa mai departe. De abia după aceea reușeam să spunem că știm ce vom face în cadrul operației respective. Cunoscând fazele, înțelegeam întregul și invers. Într-un chip asemănător, bineînțeles pe planuri diferite, ar fi trebuit să punem problemele și în legătură cu acțiunea de doborâre a regimului antonescian. Dar noi sau, mai corect spus, eu, până în noaptea de 13 spre 14 iunie 1944, nu reușisem să văd clar și acțiunea generală, și fazele ei. Nu izbutisem să văd ce trebuia să urmeze, să zicem, după ce Antonescu ar fi fost înlăturat de la putere. Mărturisesc sincer că expunerea făcută și planul expus de ing. Ceaușu mi-au clarificat multe probleme. Tocmai de aceea m-am declarat de acord încă de la început cu planul său. Îl vedeam realist, îl apreciam a fi bine gândit. Prin forțele care aveau să fie atrase la transpunerea lui în practică îl socoteam ca având sorti siguri de izbândă. Și, spre mulțumirea mea și spre cinstea celor care l-au conceput, nu m-am înșelat...

În consfătuirea conspirativă din noaptea de 13 spre 14 iunie 1944, la propunerea reprezentanților PCR s-a hotărât constituirea unui comitet militar care să se ocupe de pregătirea militară a insurecției armate. Comitetul militar era emanația PCR. Propunerea pentru crearea comitetului a fost făcută de ing. Ceaușu. În cuvântul său, el a arătat că ar fi indicată o componență de trei persoane¹, cu pregătire profesională corespunzătoare, lăsând să se

¹ După câte aveam să-mi dau seama ceva mai târziu, pentru motive de conspirativitate, numărul membrilor comitetului militar a fost redus la strictul necesar. PCR a avut în vedere, în același timp, ca din comitet să facă parte acei oameni care, prin funcțiile-cheie pe care le dețineau, să aducă o contribuție directă la pregătirea și desfășurarea insurecției armate (n.a.).

înțeleagă în același timp că ar fi recomandabil să fie persoane cu funcții de răspundere în acțiunea ce se pregătește.

După ing. Ceaușu a luat cuvântul gen. Sănătescu. Încă de la început el a arătat că este de acord să se creeze un comitet militar. De altfel, subliniez că toți participanții la consfătuire și-au însușit propunerea făcută de reprezentantul PCR. În cuvântul său, gen. Sănătescu a propus ca președinte al comitetului militar să fie gen. Gheorghe Mihail. Cei prezenți s-au declarat de acord cu propunerea făcută.¹ Pentru comitetul militar a mai fost propus ca membru gen. Constantin Vasiliu-Rășcanu, comandantul Corpului 5 teritorial din zona petroliferă a Văii Prahovei, având ca sarcină pregătirea militară a insurecției armate în Valea Prahovei. Nu-mi amintesc sigur dacă el a fost propus de către gen. Sănătescu sau de către gen. Mihail. După câte am dedus mai târziu, gen. Constantin Vasiliu-Rășcanu îi cunoștea și avea legături cu ambii generali. La acea dată eu nu-l cunoscusem încă pe gen. Constantin Vasiliu-Rășcanu.

Reprezentanții PCR m-au propus să fiu cooptat în comitet, ca al doilea membru, cu sarcina principală de a pregăti militar insurecția armată din Capitală. Este lesne de înțeles sentimentul de satisfacție pe care l-am avut când am văzut că, în afară de cei cu care conlucasem până atunci, mă bucur și de încrederea celor doi reprezentanți ai PCR, la al cărui punct de vedere mă alăturasem,

¹ Autorul afirmă că, „în ceea ce privește activitatea practică pe care trebuia s-o desfășoare, generalul Mihail a adoptat o atitudine de reținere, pentru ca apoi să se retragă complet din această activitate. Generalul Mihail nu a colaborat cu comuniștii; el s-a îndepărtat singur de aceștia. Ar fi corect să spun că nici comuniștii n-au mai colaborat cu generalul Mihail, dată fiind atitudinea sa plină de îndoieli și rezerve. Generalul Mihail a continuat însă contactele sale cu Palatul și cu alte partide”. Gen. Mihail confirmă atitudinea sa față de PCR și neimplicarea în Comitetul Militar (vezi interviul din august 1969, apud Stelian Neagoe, *Decimarea elitei politice...*, pp. 236–243) (n.ed.).

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i>	5
<i>Listă de abrevieri</i>	11
<i>Studiu introductiv</i>	15
<i>Note și explicații editoriale</i>	73
<i>Cuvânt-înainte al autorului</i>	95

Partea I

Capitolul 1 – <i>Copilăria și adolescența</i>	101
Capitolul 2 – <i>Noi orizonturi</i>	120
Capitolul 3 – <i>Director al școlii fostului rege Mihai</i>	138
Capitolul 4 – <i>Vremuri grele pentru țară</i>	153
Capitolul 5 – <i>Realități pe care nu le cunoscusem încă</i>	163

Partea a II-a

Capitolul 6 – <i>La Comandamentul Militar al Capitalei și „grupul celor patru”</i>	185
Capitolul 7 – <i>Divergențe între Antonescu și noul rege</i>	195
Capitolul 8 – <i>Un nou șef al Casei Militare Regale</i>	200
Capitolul 9 – <i>„Soluțiile” Palatului pentru doborârea regimului antonescian</i>	207
Capitolul 10 – <i>Activitatea politică a PCR pentru apropierea Armatei</i>	211
Capitolul 11 – <i>Audiența din noaptea de 6 spre 7 mai 1944</i> . . .	214

Partea a III-a

Capitolul 12 – <i>Cum am luat legătura cu PCR.</i>	223
Capitolul 13 – <i>O consfătuire istorică</i>	226
Capitolul 14 – <i>Prima întâlnire în doi.</i>	247
Capitolul 15 – <i>Pregătirea militară de ansamblu a insurecției armate.</i>	256
Capitolul 16 – <i>Pregătirea militară a insurecției armate din Capitală</i>	294
Capitolul 17 – <i>Ordinul de operații insurecțional</i>	347

Partea a IV-a

Capitolul 18 – <i>Ora „H” – arestarea lui Antonescu</i>	357
Capitolul 19 – <i>Ordinul „Pajura”</i>	374
Capitolul 20 – <i>Ordinul „Stejar – extremă urgență”</i>	382
Capitolul 21 – <i>Întâmplări din noaptea de 23 spre 24 august.</i>	389
Capitolul 22 – <i>Desfășurarea operațiunilor militare în Capitală</i>	420
Capitolul 23 – <i>Unele caracteristici ale luptelor insurecționale din Capitală</i>	440
Capitolul 24 – <i>Consecințele insurecției armate.</i>	441
Capitolul 25 – <i>Lupta continuă</i>	441
Capitolul 26 – <i>Convenția de armistițiu de la Moscova.</i>	442

Partea a V-a

Capitolul 27 – <i>La departamentul Afacerilor Interne</i>	459
Capitolul 28 – <i>Al doilea guvern Sănătescu</i>	467
Capitolul 29 – <i>De la gradul de general la cel de soldat.</i>	473
Capitolul 30 – <i>O nouă echipă guvernamentală</i>	479
Capitolul 31 – <i>O grevă de nuanță deosebită</i>	484
Capitolul 32 – <i>În guvernul dr. Petru Groza.</i>	487
Capitolul 33 – <i>La Conferința de pace de la Paris</i>	494

Partea a VI-a

Capitolul 34 – *În locul monarhiei, Republica Populară*

Română..... 525

Capitolul 35 – *Alte activități decât cele avute până atunci.*

Diverse..... 527

Capitolul 36 – *Un nou fel de viață*..... 541

Capitolul 37 – *În loc de încheiere*..... 563

Indice de nume selectiv 567

„Tatăl meu a fost numit șef de stat-major la Comandamentul Militar al Capitalei. Așa s-a născut ideea lui 23 august 1944: politicienii și militarii au început să se întrunească și să discute. Tatei i-a revenit planul pentru București, odată cu întoarcerea armelor; orașul era plin de nemți... Când s-au succedat guvernele – Sănătescu, Groza –, tatăl meu a avut funcții. În 1946 a fost la Paris, unde a reprezentat România la Conferința de Pace. La 30 decembrie 1947, eram singură acasă, când am aflat de la radio că regele a abdicat; când s-au întors părinții de la teatru, au crezut că visasem urât! După instaurarea republicii s-a terminat și cariera tatălui meu în armată: fără leafă, fără grad, a ajuns să lucreze la Plafar. A fost greu: casa a fost naționalizată, iar noi am fost restrânși numai la mansardă. Între timp, au început perchezițiile: sunau oameni la ușă, intrau și luau acte, scrisori, decorații etc. Mama a început să împacheteze lucruri, să le ducă pe la prieteni, în pivnițe, în poduri...”

GABRIELA ROMANA DĂMĂCEANU

„Actul de la 23 august 1944 ocupă un loc aparte în istoriografia românească, fiind, prin sutele de cărți și studii științifice care i s-au dedicat, unul dintre subiectele istorice abordate cel mai mult. Fără îndoială, interesul istoriografic pentru această temă a atins apogeul în perioada regimului comunist, oferind de multe ori o perspectivă deformată, condiționată ideologic. Cei care studiază actul de la 23 august nu pot ignora memoriile generalului Dumitru Dămăceanu, publicate acum în prima ediție integrală, fiind totodată și o ediție critică, bazată pe studiul sistematic al multiplelor sale versiuni.”

MIHAI BURCEA
TUDOR VIȘAN-MIU



Carte recomandată de

Historia

Parteneri media:



**OBSERVATOR
CULTURAL**

